

Bilgi

2017 Kış/Winter ISSN : 1302-1761

35

M. Kemal Aydın

Türkiye Ekonomisi: Bardağın Dolu Tarafına Bakmak.

**Mehmet Zeki Ak ve
Veysel İnal**

Türkiye’de Terör ve Doğrudan Yabancı Yatırım:
Saklı Eşbütünleşme ve Asimetrik Nedensellik İlişkisi.

**M. Said Ceyhan,
Ahmet Kamacı ve
Mehmet Akif Peçe**

Batı Karadeniz Bölgesinin Kalkınmasında Filyos Projesi
Başat Bir Rol Oynayabilir mi.

**Ebru Işık ve Hava Serim
Kenan Göçer ve Cem Çetin**

İktisadı ‘Hermeneutik’le ‘Anlamak’.

İbrahim Fazıl Pelin’in Hayatı ve
İlm-i İktisad Dersleri Kitabı Üzerine.

**Sinem Yıldırım alp,
Emel İslamoğlu ve
Cemal İyem**

Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve
Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma.

Sahibi / Owner

Değişim Yayınları

Sorumlu Yazışleri Müdürü / Managing Editor

Demir Can Dilek

Editörler / Editors

M. Kemal Aydın ve Engin Yıldırım

Yardımcı Editörler / Assistant Editors

Mehmet Zeki Ak, Cihan Selek Öz, Kıvanç Aydınlar,
Mücahit Aydın

Kitap Tanıtım Editörü / Book Review Editor

Filiz Cicioğlu [Sakarya Üniversitesi]

Yayın Kurulu / Editorial Board

Gencer Özcan [İstanbul Bilgi Üniversitesi], Şener Aktürk [Koç Üniversitesi], Nebi Miş [Sakarya Üniversitesi], İbrahim Efe [Lancaster University], Fatma Yurttaş Özcan [Sakarya Üniversitesi], John McSweeney [The University of Manchester], Suna Gülfer İhlamur Öner [Marmara Üniversitesi], Ünsal Ozan Kahraman [Sakarya Üniversitesi].

Yayın Koordinatörü / Managing Coordinator

Yeşim Dalkılıç

M. Kemal Aydın ▪ Türkiye Ekonomisi: Bardağın Dolu Tarafına Bakmak [1-26].

Mehmet Zeki Ak ve **Veysel İnal** ▪ Türkiye’de Terör ve Doğrudan Yabancı Yatırım: Saklı Eşbütünleşme ve Asimetrik Nedensellik İlişkisi [27-43].

M. Said Ceyhan, **Ahmet Kamacı** ve **Mehmet Akif Peçe** ▪ Batı Karadeniz Bölgesinin Kalkınmasında Filyos Projesi Başat Bir Rol Oynayabilir mi [44-66].

Ebru Işık ve **Havva Serim** ▪ İktisadî ‘Hermeneutik’le ‘Anlamak’ [67-90].

Kenan Göçer ve **Cem Çetin** ▪ İbrahim Fazıl Pelin’in Hayatı ve *İlm-i İktisad Dersleri* Kitabı Üzerine [91-106].

Sinem Yıldırımalp, **Emel İslamoğlu** ve **Cemal İyem** ▪ Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma [107-126].

Bu Sayının Hakemleri ▪ Ömer Karaoğlu [İstanbul Üniversitesi], Mehmet Zeki Ak [Sakarya Üniversitesi], Abdurrahman Benli [Sakarya Üniversitesi], Bora Yenihan [Kırklareli Üniversitesi], Veli Yılcı [Sakarya Üniversitesi], M. Kemal Aydın [Sakarya Üniversitesi].

- Yılda iki kez yayınlanan *Bilgi*, hakemli bir dergidir.
- *Bilgi* is a peer-reviewed journal, published bi-annually.

- Dergide yayınlanan yazı ve makaleler kaynak gösterilmek koşu-
luyla iktibas edilebilir. Yazı ve makalelerin tüm sorumluluğu yaza-
rına / yazarlarına aittir.
- The articles and papers published in the journal may be quoted
provided that the source indicated. All the responsibility of the arti-
cles and papers belongs to author(s).

Taranan Endeksler / Indexed by

- EBSCO
- Pro Quest Political Science
- ASOS Index

Yazışma Adresi / Contact

1. Değişim Yayınları, Çatalçeşme Sokak, 52 / 2 Cağaloğlu / İstan-
bul. Telefon: 90 (212) 514 29 71-72 ▪ Fax: 90 (212) 514 42 31
2. Değişim Yayınları, PTT Sokak 15 (54040) Adapazarı / Sakarya.
Telefon: 90 (264) 278 5639 ▪ Fax: 90 (264) 278 5299

Abonelik Koşulları: *Bilgi* dergisine (yılda iki sayı) abone olmak için aşağıdaki banka hesabına 20 TL yatırılarak dekontun (0212) 514 42 31'e fakslanması gerekmektedir (adınızı, adresinizi, posta kodu-
nuzu lütfen belirtiniz). **Hesap Numarası:** İsmail Aydın, Türkiye İş Bankası Cağaloğlu Şubesi, 653395

Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma¹

Sinem Yıldırımalp²

Emel İslamoğlu³

Cemal İyem⁴

Özet: Başlangıçta misafir olarak görülen Suriyeli sığınmacılar, Suriye'deki iç savaşın uzamasıyla birlikte kalıcı hale gelmektedirler. Türkiye'ye sığınmacı olarak gelen yaklaşık 3 milyon Suriyeliden, özellikle kamplar dışında kalanlar, kentlerde ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar yaşamakta, yaşanan bu sorunlara bağlı olarak kabul ve uyum sorunu ortaya çıkmaktadır. Suriyeli göçmenler özellikle Suriye sınırında yer alan iller, büyükşehirler ve İstanbul'da çok yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Bu çalışmanın amacı, kentlerde yaşayan Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyuma dair bakış açılarını, sorunları tespit etmek ve bu konularda çözümler geliştirmektir. Yapılan araştırmaya göre, Suriyeli sığınmacılar yasal konularda uyum sağlamada çok fazla zorluk yaşamamakta ancak geçici misafir olmaktan çıkıp kalıcı duruma geçmeleri nedeniyle, ekonomik ve sosyo-kültürel uyumla ilgili birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Anahtar Kelime: Göç, Suriyeli Sığınmacılar, Toplumsal Kabul, Sosyal Uyum.

1. Bu çalışma, 23-24 Eylül 2017 tarihlerinde Kırklareli'nde gerçekleştirilen *V. International Balkan and Near Eastern Social Sciences* Kongresinde bildiri özeti olarak sunulmuştur.

2. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

3. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

4. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü.

1. Giriş

Son yıllardaki gelişmelere paralel olarak dünya gündeminin başlıca konularından biri olan göç ve göçmenler, Türkiye için de büyük bir tartışma gündemi oluşturmaktadır. Bir süredir yoğun dış göçe maruz kalan Türkiye, özellikle 2011 yılında Suriye’de yaşanan olaylardan sonra Suriyeli nüfusun her geçen gün artış gösterdiği bir ülke haline gelmiştir. Bu hızlı artış sürecinde uluslararası alanda Türkiye’nin açık kapı politikası izlemesi yönündeki talebin de etkisi söz konusudur. Başta AB olmak üzere Batılı ülkelerin göçmen kabulünü gündemden güne zorlaştırdıkları, göçmenlere yönelik negatif tutum sergiledikleri ve sıkı prosedürler uyguladıkları görülmektedir. Uluslararası çevrelerce göçün zorlaştırılmasına yönelik eğilimin temel nedeni olarak göçmenlerin entegrasyon sağlayamamaları gösterilmektedir.

Türkiye’de de göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum sürecine (entegrasyon) yönelik çalışmalar ve tartışmalar söz konusudur. Yapılan çalışmalar Suriyelilere yönelik toplumsal kabulün üst düzeyde gerçekleştiğini belirtmekle birlikte zaman ve şartların değişimiyle bu durumun sürdürülebilir niteliğini kaybettiği ve sınırlara dayandığı da ifade edilmektedir. Çeşitli kentlerde göçmenlere yönelik artan tepkiler Suriyelilerin artık istenmediği, toplumsal kabul ve uyum sürecinin istenen düzeyde gerçekleşmediği yönünde bir eğilimin yaşandığını da göstermektedir. Özellikle sınır şehirlerden medyaya yansıyan haberler takip edildiğinde, Suriyelilerin artık “misafir” olarak görülmediğini tespit etmek mümkündür. Akademik çalışmalar, yorumlar ve haberler incelendiğinde Türk toplumunun başta kültürel farklılıklar, güven duyamama ve hak kayıplarına maruz kalması gibi kaygılarla, Suriyelilerin kalıcılık eğilimini pekiştirecek düzenlemelere (vatandaşlık verilmesi vb) karşı oldukları izlenmektedir.

Öte yandan entegrasyon, karşılıklı gerçekleşmesi gereken, çift yönlü bir süreci ifade etmektedir. Bu açıdan son zamanlarda uyum sürecinde göçmenlerin de aktif rol almalarının teşvik edildiği bir yapı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Dil kurslarının yaygınlaştırılması başta gelmek üzere çeşitli kültürel oryantasyon programlarının hazırlanması, uyulması gereken prosedürlerin detaylı anlatımını içeren bilgilendirmelerin yapılması, rehberlik hizmetlerinin sunulması, eğitim ve istihdama katılım yönünde düzenleme-

lerin yapılması gibi faaliyetlere ağırlık verilmektedir. Bu aşamada göçmenlerin, kendi öz kültürlerinden de kopmadan topluma uyum sağlayabilmeleri önemli görülmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'ye 2011 yılı sonrası göç eden Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum sürecine olan bakış açılarını belirlemek ve değerlendirmek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda kamplardan ayrılarak farklı illere dağılmış, istihdama katılan 30 Suriyeli ile biçimsel mülakat gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öncelikle Türkiye'deki Suriyelilerin uyum süreci anlatılacak, daha sonra mülakat bulguları analiz edilecektir.

2. Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılar, Toplumsal Kabul ve Uyum Süreci

2011 yılı itibariyle Suriye'deki iç savaştan kaçanların Türkiye'ye göç süreci aralıksız devam etmektedir. Açık kapı politikası uygulayan Türkiye'de, Suriyeli sığınmacı sayısı hızla artarken Türkiye'ye ulaşım kolaylığı Türkiye'yi seçme ve sığınma nedenlerinin başında yer almaktadır (AFAD, 2014).

Türkiye, 10 ilde kurulan 16 çadır kent ve 6 konteynır kentte Suriyelilere barınma, yiyecek, sağlık, eğitim, güvenlik, sosyal aktivite, ibadet, tercümanlık, haberleşme, bankacılık ve diğer hizmetleri kapsayan bir yaşam alanı sunmasına rağmen önemli sayıda Suriyeli sığınmacının, Türkiye'nin farklı illerine göç ederek, kampların dışında yaşam mücadelesi verdikleri görülmektedir (AFAD, 2014). 2017 yılı itibariyle Türkiye'de 3.128.074 Suriyeli sığınmacı bulunduğu istatistiğine yer veren Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün illere dağılıma ilişkin yayınladığı tabloda da ağırlıklı olarak sınır illerinde bulunan Suriyelilerin Türkiye'nin her iline yayıldıkları görülmektedir (GİGM, 2017).

Türkiye'ye gelen Suriyelilerin ilk aşamada sadece sınır illerinde ve kamplarda ikamet ettikleri ancak iç savaşın uzaması ve kamp sayısının yetersiz kalmasıyla birlikte kamplar dışında yerleşmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Türkiye'deki sayıları her geçen gün artan Suriyeli sığınmacıların, süreç içerisinde ülkede kalma eğiliminin sürekli arttığı ve Suriye'deki iç savaş sona erse dahi önemli bir kısmının ülkelerine dönmeyeceği tahmin edilmektedir (Sirkeci, 2017; Kutlu, 2015; Orhan ve Şenyücel, 2015; Güçtürk, 2014). Bu durum gerek Türk toplumu gerekse Suriyeliler açısından sosyal uyum politikalarının hızla planlanması ve uygulanması gerekliliğini işaret etmektedir.

Kampların dışına yerleşen Suriyeli sığınmacılar için entegrasyon olarak da isimlendirilen kabul ve uyum süreci yaşam kurma ve bu yaşamı idame ettirme açısından önem arz etmektedir. Zira Suriyeli sığınmacıların yaklaşık % 85'inin kamp dışında yaşadığı ve kamplar dışında yaşayan bu kitlenin başta sosyal uyum olmak üzere birçok sorun yaşadığı ifade edilmektedir (Orhan ve şenyücel, 2015; Erdoğan,2014; AFAD, 2013; Karasu, 2016).

Belirtmek gerekir ki Türkiye, 2011 yılından bu yana göçe dair yasalar ve altyapı konusunda önemli bir süreç yaşamaktadır. 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde yapılan düzenlemelerin yanı sıra kanun kapsamında yeni bir Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak kurumsal yapı oluşturma çalışmaları hız kazandırılmıştır. 6458 sayılı Kanunla yasal olarak ilk kez “uyum” konusuna da yer verilmiştir. Kanunun 96. maddesinde, koruma altındaki kimselerin toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetlerinin planlanacağı hükme bağlanmaktadır. Aynı Kanunla, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kapsamında Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmaktadır. Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek bu daire başkanlığının görevi olarak tanımlanmaktadır (Karasu, 2016: 1000).

Öte yandan Türkiye Ekim 2014'te ıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeliler “geçici koruma statüsü” kapsamına alınmıştır. Yönetmelik uyarınca “geçici koruma kimlik belgesi” verilen Suriyelilere, sağlık, eğitim, sosyal yardım ve sosyal hizmetler, tercümanlık gibi hizmetler de sağlanmaktadır (Yıldırım alp ve İslamoğlu, 2016). Suriyelilerin yanı sıra Suriye'den kaçan vatansız kişiler ve göçmenler için de uygulanacak olan yönetmelikte göçmenlerin yasal statüleri, hakları ve alacakları sosyal yardımlar netleştirilmiştir (Sezgin ve Yolcu, 2016). Ayrıca Suriyeliler, Ocak 2016 itibariyle iş piyasasına erişim açısından çalışma iznine de hak kazanmışlardır.

Yasal düzenlemelere rağmen, uluslararası çalışmalarda Türkiye'nin entegrasyon politikaları konusunda göç alan diğer ölkelerin gerisinde kaldığı ifade edilmektedir. AB ölkeleri, ABD ve Kanada gibi ölkelerin göç ve entegrasyon politikalarının, siyasi uyum, iş uyumu, aile birliği, sağlık, eğitim, kalıcı barınma imkanı, vatandaşlık hakları ve ayrımcılık gibi sekiz başlık

altında incelendiği Göç ve Entegrasyon Politika İndeksi araştırmasında, Türkiye'nin 38. sırada yer aldığı ve bu başlıklardan en yüksek puanı aile birliğinin korunması kriterinden aldığı ortaya konmaktadır (MIPEX, 2015).

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkilerine yönelik araştırmalar incelendiğinde (Arslan ve diğerleri, 2017; Karasu, 2016; Tunç, 2015; Paksoy ve diğerleri, 2015) Suriye krizinin başlarında savaştan “etkilenen” konumunda olan Suriyelilerin zamanla Türkiye'yi hukuk, dış politika, güvenlik, sağlık, eğitim, istihdam, ekonomi, kültür, toplumsal yapı gibi birçok alanda “etkileyen” konumuna geldiği görülmektedir (Karaca, 2013; Koyuncu, 2014). Ancak Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de sayıca en fazla göçmen grubu haline gelmesi, her geçen gün kentlerde daha görünür ve yerleşik olmaya başlaması ile en yoğun etki toplumsal alanda hissedilmektedir. Türk toplumunun dil, yaşam tarzı, kültürel farklılıklar gibi sebeplerle güven eksikliği ve yerli halkın hak kayıplarına maruz kalacağı endişesi taşıdığı görülürken, Suriyelilerin yoğun yaşadıkları yerlerdeki demografik yapıyı değiştirmelerinden de rahatsızlık duydukları ifade edilmektedir (Arslan ve diğerleri, 2017; Yıldırım alp ve İslamoğlu, 2016). Bu durum yerli halkın Suriyelileri dışlaması ve uyum sorununu beraberinde getirerek, toplumsal kabul sürecini olumsuz etkilemektedir.

Suriyeliler ile yerel toplum arasında kültür ve yaşam tarzı farklılıklarının uyum sürecini zorlaştırmasına rağmen Suriyeli sığınmacılar için toplumsal kabul ve uyum sürecinin başladığı da ifade edilmektedir. Gerek Türkiye'de doğan Suriyeli bebek sayısının gerekse birtakım tepkilere rağmen yerli halk ile Suriyeliler arasında gerçekleşen evliliklerin artışının iki toplumun kaynaşması ve uyumu açısından fayda sağladığı kaydedilmektedir (Orhan ve Şenyücel, 2015:7; Arslan ve diğerleri, 2017: 138).

Her iki toplum kesimini de yakından ilgilendiren toplumsal kabul ve uyum süreci, karşılıklı gerçekleşmesi gereken, çift yönlü bir süreci ifade etmektedir. Toplumsal kabul, belirli görüşlerin, önlemlerin, öneri ve kararların, toplumsal gruplar tarafından onay alması (Mütevellioglu, 2006) olarak tanımlanmaktadır. Göç alan toplumların göçmen / mülteci / sığınmacı kitleye yönelik davranış ve toplumsal kabulü üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, ev sahibi toplumun kabul ve uyumu güçleştirecek kaygılar taşıdıkları görülmektedir. Türkiye'de yapılan araştırmalarda da yerli halkın benzer kaygı-

lar taşıdığı ancak “misafirlik” kavramının taşıdığı empati ve inisiyatifi elde tutma çerçevesinde toplumsal kabul düzeyinin yüksek olduğu ortaya konmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalar ve hazırlanan raporlarda kabul düzeyi üst düzeyde görünüyorsa da asıl önemli hususun bu düzeyin sürdürülebilirliğini sağlamak olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır (Sezgin ve Yolcu, 2016; Tunç, 2015; dw.com, 2015; Akıncı ve diğerleri, 2015; Erdoğan, 2014).

Ortak değerler ve yurttaşlık kültürü, sosyal düzen ve sosyal kontrol, sosyal dayanışma ve refah düzeyi farklılıkları, sosyal ağlar ve sosyal sermaye, bölgesel aidiyetlik ve kimlik unsurları üzerinden açıklanmaya çalışılan sosyal uyum kavramının, işlevi ve içeriği bakımından taşıdığı esnekliğin tanımlanmayı zorlaştırdığı belirtilmektedir (Beauvais ve Jenson, 2002’den aktaran Sezgin ve Yolcu, 2016: 423-424). Uyum süreci, birden çok parametrenin gözetildiği ve birçok kurum, kuruluşla birlikte aktif şekilde yürütülmesi gereken bütüncül bir anlayış gerektirmektedir. Kaya (2009), kapsamlı bir uyum sürecinin yaşanmasında sosyal ve ekonomik düzenlemelerin, sağlık ve eğitim hizmetlerinin, istihdam imkânı sağlanmasının ve sağlıklı konut alanları oluşturulmasının, uyum sürecinin temel taşlarını oluşturduğunu belirtmektedir.

Bireylerin birbiriyle ve çevreleriyle ilişkilerini dengeleyen dinamik bir süreci ifade eden uyum süreci hukuki, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere üç temel ölçüt içermektedir. Hukuki ölçüt ile göç edilen ülkede, o ülke vatandaşlarının sahip olduğu yasal haklara sahip olma, ekonomik ölçüt ile göçmen bireyin kendisinin ve ailesinin yaşamını idame ettirebilecek bir iş sahibi olma ve sosyo-kültürel ölçüt ile göçmen bireyin sosyal dışlanma, ayrımcılık yaşamadan, kültürel ve sosyal yapı ile bağ kurması ifade edilmektedir (Fielden, 2008: 2-3). Sosyal uyumun yapısal boyutunu beş unsura ayırarak inceleyen Jenson (1998) ise, uyumu aidiyet-izolasyon, içermeyiş dışlanma, katılım-pasiflik, kabul görme-reddedilme ve meşruiyet-gayri yasal durum üzerinden açıklamaktadır. Aidiyet unsuru ortak değerleri, içermeyiş unsuru paylaşılan piyasa kapasitesini ifade etmektedir. Karar alma mekanizmaları içinde yer alma katılım unsurunu karşılarken, kabul görme unsuru çoğulculuğu ve farklılıklara karşı tolerans düzeyini belirlemektedir. Çatışma gibi durumlarda kurum ve kuruluşların temsil güç ve etkinliği ise meşruiyet unsurunu karşılamaktadır (Ongan, 2013: 213).

Türkiye’deki sığınmacıların sorunları, sosyal uyum ve kabul süreçleri

ülkede kalınan süreyle de orantılı olarak farklılaşmaktadır (Göker ve Keskin, 2015: 233). Nitekim Stein'e (1981) göre göç edilen ülkeye zaman boyutunda uyum, kalınan süreye bağlı olarak farklılaşmaktadır. İlk birkaç ay kaybedilenlerle yüzleşme ile geçirilirken bir iki yıl içinde kaybedilenleri yeniden elde etme gayreti içine girildiği görülmektedir. Bu süreçte işlerini değiştirmeye, göçmenlerin yoğun olduğu semtlere yerleşmeye başlayan göçmenlerin 4-5 yıl sonra uyum sürecini önemli ölçüde tamamladıkları belirtilmektedir. 10 yılın ardından ise kalıcı yerleşim tamamlanmakta, statü düşüşü istenmemekte ve yeni ülkelerindeki kurumlardan beklentileri artmaktadır (Stein, 1981'den aktaran Tunç, 2015: 33-34).

3. Suriyelilerin Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Araştırma

3.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Kabul ve uyum süreci *Avrupa Birliği Göçmen Uyum Politikaları İçin Genel Temel İlkeler* kapsamında dinamik, uzun süreli ve her iki tarafın işbirliğini gerektiren bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de de son zamanlarda kabul ve uyum sürecini içeren faaliyetlerde Suriyeli sığınmacıların aktif rol almalarının teşvik edildiği bir yapı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Toplumsal kabul ve uyum sağlama süreci içinde olan Suriyeli sığınmacılar, Türkiye için üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir toplumsallaşma süreci yaşamaktadırlar. Bu çerçevede Suriyelilerin, göç ettikleri ve kalıcı olma eğilimi taşıdıkları yeni çevreye uyum göstermeleri ve ev sahibi toplum tarafından hoşgörü, anlayış, sosyal içermeye dayalı bir kabul yaşayabilmeleri için her iki tarafın bakış açısını ortaya koymak, sorunları belirlemek önem arz etmektedir.

Bu çalışma, toplumsal kabul ve uyum sürecini Suriyeli sığınmacıların bakış açısıyla değerlendirmeyi ve sürecin sorunlu alanlarını tespit ederek çözüm önerileri sunmayı amaçlanmaktadır. Bu amaçla Türkiye'de kamp-lardan ayrılarak İstanbul'a yerleşen 30 Suriyeli sığınmacı ile biçimsel mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakat soruları, uyum sürecinin yapısal unsurları ile ilişkilendirilerek hukuki, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutları karşılayacak nitelikte hazırlanmıştır. Uyum değerlendirmesi yapılırken zaman boyutu da dikkate alınmıştır. Hukuki uyuma yönelik, Suriyeli sığınmacılara

vatandaşlık hakkı, geçici kimlik sahibi olma, oturma izni, çalışma izni ve temel kamu hizmetlerinden yararlanma gibi haklara ilişkin sorular; ekonomik ölçüte ilişkin bir iş sahibi olma durumu, gelir getirici faaliyette bulunma, barınma imkânı, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden yararlanmalarına gibi yaşamı idame ettirmeye yönelik sorular; sosyo-kültürel uyum için kendini ifade etme, ayrımcılığa maruz kalma, eşitsizlik yaşama, arkadaşlık-komşuluk ilişkileri, sosyal yaşama katılımı içeren sorular yöneltmiştir. Sosyal uyumun yanı sıra Türk toplumunun kendilerine yönelik toplumsal kabul düzeyi hakkındaki düşünceleri de analiz edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Bulguları

Araştırma bulguları katılımcıların genel özellikleri ve mülakat bulguları olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmaktadır.

3.2.1. Suriyeli Katılımcıların Genel Özellikleri

Katılımcıların genel özellikleri arasında yer alan cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, yaş, gelir düzeyi, toplam hane halkı gibi değişkenler uyum süreci için değerlendirme yapmayı anlamlı kılarken, Türkiye’de yaşanan süre “zaman boyutunda uyum” değerlendirmesi yapmaya imkân vermektedir.

Katılımcıların genel özellikleri incelendiğinde; görüşülen kişilerin büyük bir çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Bunun nedeni Suriyeli kadınların mülakat yapmaktan çekinmeleri ve erkeklere ev dışında ulaşmanın daha kolay olmasıdır. Ayrıca Suriyeli erkekler çalışırken, kadınlar ev işleriyle, çocuk bakımıyla ilgilenmektedir. Bu durum Türkiye’deki ataerkil toplumla benzerlik göstermektedir. Medeni durum incelendiğinde; görüşülen kişilerin büyük çoğunluğunun evli olduğu görülmektedir. Yaş durumuna baktığında; mülakata katılanların çoğu 35-44 yaş aralığında yer almakta, bunu 25-34 yaş aralığı takip etmektedir. Bu durum her yaş grubundan Suriyelinin Türkiye’ye giriş yaptığını ancak mülakata katılanlar arasında gençlerin oranının önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan Suriyelilerin büyük bir kısmı okur-yazar olmakla birlikte eğitim düzeyleri düşüktür. Görüşülen kişilerin büyük çoğunluğunun lise altı bir eğitime sahip oldukları ve lisans düzeyinde eğitime sahip kişilerin çok az sayıda olduğu görülmektedir. AFAD (2014) tarafından hazırlanan rapora göre, kamplarda yaşayan Su-

riyeli sığınmacıların % 54'ü, kamp dışında yaşayanların % 61'i ilkökul mezunu ve alt eğitimidir. Ayrıca kamplarda yaşayanların % 21'i, kamp dışında yaşayanların % 19'u lise ve üstü eğitimidir. Bu durum eğitim seviyeleri düşük olan Suriyelilerin inşaat işçiliği, hamallık, araba yıkayıcılığı gibi gündelik işlere yönelmelerine neden olmaktadır (bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Genel Özellikleri

Cinsiyet			Aylık Toplam Gelir		
Erkek	20	66.7	Asgari Ücret Altı	9	30.0
Kadın	10	33.3	Asgari Ücret	6	20.0
Medeni Durum			Asgari ücret Üstü	15	0.50
Evli	18	60.0	Ailedeki Kişi Sayısı		
Bekâr	12	40.0	1-4	11	36.7
Eğitim Durumu			5-8	14	46.7
Okur-Yazar Değil	4	13.3	9-13	5	16.7
İlkokul Mezunu	8	26.7	Türkiye'de Yaşanılan Süre		
Ortaokul Mezunu	10	33.3	1 Yıl	9	30.0
Lise Mezunu	5	16.7	2 Yıl	11	36.7
Üniversite Mezunu	3	10.0	3 Yıl	6	20.0
Yaş Durumu			4 Yıl ve Üstü	4	13.3
15-24	6	20.0			
25-34	9	30.0			
35-44	13	43.3			
45-54	2	6.6			

Tabloda ailedeki toplam kişi sayısına bakıldığında genellikle kalabalık bir nüfusu barındıran haneler karşımıza çıkmaktadır. Suriyelilerin çok çocuklu olduğu ve 1. derecede aile bireyleri ile yaşamak durumunda olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bekâr Suriyeli bireylerin de istisnalar dışında arkadaşlarıyla kalabalık bir şekilde yaşadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılanların gelir durumu öğrenilmek istenmiş ancak elde

edilen gelir kimi Suriyeli tarafından net bir şekilde açıklanırken kimileri sessiz kalmıştır. Özellikle bir işverene bağlı çalışan kesimin bir kısmı net cevap vermekten kaçınmıştır. Bu kişilerin daha çok sigortasız bir şekilde ve düşük ücretlerle çalıştırıldığı görülmüştür. Kendi işini kuran Suriyelilerin ise gelirlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların 26'sı (% 86.7) Türkiye'de 1-3 yıldır yaşamaktadırlar. Literatürde de belirtildiği üzere ilk bir iki ay kaybettikleriyle yüzleşen göçmenler, bir iki yıl içinde kaybettiklerini yeniden elde etme çabasına girmektedirler. Bu dönemde iş sahibi olma, barınma, aileyi bir arada tutma gibi konularda girişimci bir davranış sergiledikleri görülmektedir. Bu teoriye göre 4-5 yıl sonra ise uyum süreci büyük ölçüde tamamlanmaktadır. Katılımcıların 4'ünün (% 13.3) Türkiye'de 4 yıl ve üzeri süredir yaşadığı tespit edilmiştir.

Dilleri, kültürleri, yaşam tarzları farklı olan Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik düzeylerinin ve eğitim seviyelerinin de düşük olduğu görülmektedir. Bu durum evrensel mülteci / sığınmacı profili ve Türkiye'deki Suriyeli profilinin benzer özellikler taşıdığını doğrulamaktadır (Tunç, 2015: 37-39). Mülakat gerçekleştirilen katılımcılar da gerek evrensel gerekse Türkiye'ye göç eden Suriyeli profili ile uyum sergilemektedir.

3.2.2. Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Mülakat Bulguları

Mülakat gerçekleştirilen Suriyeli katılımcıların, uyum sürecinin hukuki boyutuna ilişkin sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde ortaya çıkan tablonun olumlu olduğu ancak bu boyuta ilişkin beklenti içinde olduklarını söylemek mümkündür. Türkiye'deki Suriyelilere tanınan imkânlarla bakıldığında, zorla geri gönderilmeme ve zorla geri gönderilmeye karşı koruma imkânı, sağlık hizmetlerinden yararlanma ve eğitim hizmetlerinden yararlanma imkânı, seyahat edebilme imkânı, çalışma imkânı, ticari iş yeri açma imkânı, oturma, konut edinme imkânını saymak mümkündür. Uluslararası mevzuatta birçok ülkede hak olarak verilen bu hizmetler, Türkiye'de imkân olarak sunulmaktadır.

Katılımcıların yasal izin durumları incelendiğinde, 19'unun geçici koruma kimlik belgesine, 17'sinin ise ikamet ve çalışma iznine sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı Suriyelilerin çoğunluğu 'geçici koruma kimlik belgesi'ne sahiptirler. Bu belge, savaştan kaçarak Türkiye'ye gelen 'geçici

koruma' statüsündeki Suriyelilere kayıtlı olduğu illerde verilmektedir. Bir diğer değinilmesi gereken konu ikametgâh iznidir. Pasaport ve vize prosedürleriyle yasal bir yolla gelen Suriyelilere belli periyotlarda yenilemek şartıyla ikametgâh izni verilmektedir. Geçici koruma kimlik belgesi, ikamet izni ve çalışma izni bulunmayan Suriyelilerden biri, herhangi bir yasal süreç takip etmeden yasadışı ve kayıtsız bir şekilde Türkiye'de yaşarken diğer ikisi mevcut ikametgâh izinlerinin süresinin geçmesi ve yenilemek için gerekli makamlara gitmemesi sebebi ile ikamet ve çalışma iznine sahip değildir. Öte yandan Türkiye'deki yasal düzenlemeler (*Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu*, 2013 ve *Geçici Koruma Yönetmeliği*, 2014) uyarınca pasaportu bulunmayan Suriyelilere ikamet izni ve çalışma izni verilmemektedir. Çalışma izninin ilk şartı ikamet iznidir. İkamet izni olan Suriyeli sığınmacılar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvuru yaparak çalışma izni almaktadırlar (GGİM, 2017).

Katılımcı Suriyelilerin tamamına yakını Türkiye'nin kendilerine tanıdığı olduğu yasal haklardan yararlanmakta ve bu konuda memnuniyetlerini ifade etmektedirler. Ayrıca Türk toplumunun sahip olduğu diğer haklardan da yararlanmak için vatandaşlık hakkı istediklerini de belirtmektedirler. Vatandaşlık hakkı kazandıklarında, ikamet, çalışma ve temel kamu hizmetlerinden yararlanmak konusunda rahat hareket edebileceklerini ifade ederken, vatandaşlığın kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacağını düşünmektedirler. Ancak bu isteklerini dile getirirken Türk toplumunun vereceği tepkiden çekindiklerini de vurgulamaktadırlar.

Bu konuya ilişkin cevaplara bakıldığında şu ifadelere yer verilmektedir:

“Burada kalmaya niyetliyiz, dönecek yerimiz yurdumuz kalmadı. Buranın insanı olarak kabul edilelim istiyoruz. Ama vatandaş olmamıza Türk insanları pek iyi gözle bakmıyor biliyorum. Kendilerini bizim yerimize koysunlar. Türk devleti çalışmak için, oturmak için bize kapısını açtı. Mutluyum....” (M3, 3 yıldır Türkiye'de, Erkek Katılımcı)

“Çocuklar olmasaydı yaşama tutunmak zor olurdu. Şimdi en çok onlar için vatandaş olmak istiyoruz. Bizi isteyen de var istemeyen de ama çocuklarımıza acısınlar. Eğitim alsınlar, bize kapısını açan ülkeye faydalı insan olarak yetişsinler...” (M5, 3 yıldır Türkiye'de, Kadın Katılımcı)

Temel kamu hizmetleri kapsamında yer alan eğitim, sağlık, belediye

hizmetleri gibi hizmetlerden de kendilerine verilen geçici koruma kimlik belgesi kapsamında yararlandıklarını belirten katılımcılar, çocuklarının eğitim hakkından yararlanması konusunda hassasiyete sahiptirler. Özellikle sıklıkla Türkiye’de kalıcı olduklarını vurgulayarak, çocuklarının Türkiye’ye uyum sağlamasında eğitim almalarının önemine değinmektedirler. Eğitim hizmetinde bir takım sorunlar yaşasalar dahi sistemin dışında kalmaktansa bu zorlukları yaşamaya razı olduklarını, zamanla sorunların giderileceğine olan inançlarının tam olduğunu belirtmektedirler.

Yapılan araştırmalar, orta ve uzun vadede Suriyelilerin yaşadığı en önemli sorunun çocukların eğitime ulaşma konusunda yaşanan sorun olduğunu ortaya koymaktadır. UNICEF verileri Türkiye’deki Suriyeli çocukların % 73’ünün okula gidemediği istatistiklerine yer vermektedir. Kamplarda yaşayan çocukların tamamı, şehir merkezlerinde yaşayan çocukların ise % 10’unun okula gidebildiği kaydedilmektedir (Karaca ve Dinçer, 2013: 36). Eğitim imkânının henüz yeterince sunulmaması ve Suriyeli ailelerin çocuklarını eğitime göndermektense çalışmaya yönlendirmesi kamp dışında yaşayan Suriyeli çocukların küçük bir bölümünün eğitim alabilmesinin nedenleri olarak ifade edilmektedir (Orhan ve Şenyücer, 2015: 17; Erdoğan, 2014: 13).

Verilen cevaplar ve yasal haklardan yararlanma istatistiklerine bakıldığında; mülakata katılan Suriyeli sığınmacıların hukuki boyutta uyum süreci içinde oldukları ancak beklentilerinin olduğu, bu beklentiler gerçekleştiğinde hukuki uyumun tamamlanacağı görülmektedir.

Ekonomik boyutta uyum sürecinde katılımcıların bir iş sahibi olma, gelir getirici faaliyette bulunma, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerden yararlanma, barınma imkânından yararlanma durumları incelenmiştir. Buna göre katılımcılardan 4’ünün kendi işinde, 22’sinin muhtelif işlerde çalıştığı görülürken 4’ünün işsiz olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların çalışma durumu ayrıntılı değerlendirildiğinde, erkeklerin 4’ünün *fast food* üzerine yer açtığı ve dolayısıyla kendi işlerini kurdukları görülmektedir. 2’si garson, 4’ü inşaat işçisi, 1’i hamal, 2 otomobil yıkayıcısı, 3’ü fabrika işçisi, 2’si oto sanayide işçi olduğunu ifade ederken, 2 Suriyeli erkek ise mülakatın yapıldığı zaman aralığında işsiz olduklarını, iş aradıklarını belirtmişlerdir. Suriyeli kadınların çalışma durumuna bakıldığında ise 2 kadının Suriyeliler tarafından açılmış *fast food* mekânında bulaşıkçı

olarak çalıştığı, 3'ünün ev temizliklerine gittiği, 2'sinin kuaförde, 1'inin tekstil atölyesinde çalıştığı görülmektedir. Kadınların 2'si ise küçük çocukları olduğu ve eşlerinin erkeklerin olduğu yerlerde çalışmalarına izin vermediği için çalışmadıklarını belirtmişlerdir.

Belirtmek gerekir ki küçük çocuğu olduğu ve eşinin çalışmasına izin vermediği gerekçesiyle çalışmayan iki Suriyeli kadın, evlerinde gelir getirci faaliyetlerde bulduklarını ifade etmişlerdir. Yaprak sarma, mantı, börek yapımı gibi yiyecekler yapıp satan Suriyeli kadınlar, bu şekilde hane gelirine katkı sağlamaya çalışmaktadırlar.

Başkalarının yanında çalışarak geçimlerini sağlamaya çalışan katılımcıların alt gelir seviyesinde, sosyal güvenceden yoksun ve çoğunlukla günü birlik işlerde çalıştıkları tespit edilmiştir. Hanede yaşayan toplam kişi sayısının yüksek olduğu Suriyeli ailelerde, gelir getiren sayısının düşük olması ailelerin yaşamı idame ettirmede zorlandığı gerçeğini ortaya koymaktadır.

Çalışma hayatına entegrasyon konusunda beklentilerini ifade eden katılımcılar, Türk toplumunun kendilerine hak kaybına sebep olan kişiler şeklinde bakmalarından duydukları rahatsızlığı ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Özellikle pis ve zor işlerde görevlendirildiklerini, uzun ve düzensiz çalışma saatleri olduğunu, düşük ücretle, güvencesiz çalıştıklarını vurgulayarak, taciz ve şiddetle de karşı karşıya kaldıklarını çekinerek de olsa ifade etmişlerdir. Yapılan birçok çalışmada da Suriyeli sığınmacıların en büyük şikâyetinin çalışma koşulları ve ücretler olduğu görülmektedir. Çalışma konusunda tercihte bulunabilecek niteliklere ve duruma sahip olmayan Suriyelilerin daha az paraya, kötü koşullarda çalışmaya mecbur kaldıkları ifade edilmektedir. Emek sömürüsüne maruz kalan Suriyeli sığınmacıların koşullarının *Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik* ile düzenleneceği yönünde beklenti söz konusudur (Karasu, 2016; Canefe, 2015; Koyuncu, 2014).

Mülakata katılan Suriyeli sığınmacıların sosyal yardım ve hizmetlerden yararlanma durumu incelendiğinde; katılımcılardan 18'i devletten yardım aldığını, 12'si ise devletten yardım almadığını belirtmektedir. Devletten yardım almadığını belirten 12 Suriyeli sığınmacının 5'i sivil toplum kuruluşlarından giyim, kırtasiye, ev eşyası, yiyecek kuponu gibi konularda destek gördüklerini ifade etmişlerdir. Herhangi bir yardım almadığını belirten

ve geçici koruma kimlik belgesi olan katılımcılar, bu belge ile devlet tarafından hastanelerden ücretsiz yararlanabildiklerini, ilaç ihtiyaçlarının karşılandığını, çocuğu olanlar da eğitim hizmetinden yararlandıklarını belirterek, bu hizmetlerin en önemli yardım olduğunu vurgulamışlardır.

Temel bir insan ihtiyacını ifade eden barınma konusunda katılımcıların durumu değerlendirildiğinde bu alanın oldukça sıkıntılı olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcıların tümü kiracı olarak ikamet etmektedir ve kiraların 1200-1900 lira arasında seyrettiği görülmektedir. Genellikle bodrum katında ve küçük evlerde yaşadıklarını, kirayı bölüştüklerini belirten katılımcılar, kalabalık şekilde yaşadıkları bu dar, karanlık evlerin insan sağlığı açısından da uygun olmadığını ifade etmektedir. Katılımcılar kendilerini toparlayıp, gelir seviyelerini düzelttiklerinde ilk olarak yaşadıkları yeri değiştireceklerini belirtmektedirler. Şanlıurfa'da yapılan bir araştırma sonuçlarında da Suriyeli sığınmacıların önemli bir bölümünün kirada, akrabalarıyla birlikte kalabalık şekilde yaşadıkları ortaya konmaktadır (Karasu, 2016: 1003-1004).

Uyum sürecinin ekonomik boyutu açısından katılımcıların durumu değerlendirildiğinde, Suriyeli sığınmacıların ekonomik uyumu tam olarak sağlayamadıkları ancak özellikle bir işe sahip olma, çalışma konusunda istekli oldukları görülmektedir. Devletçe sağlanan sosyal yardımlar konusunda memnuniyetlerini ifade ederken, yardımlarla kalıcı bir yaşam sürdüremeyeceklerinin farkında olduklarını, kendi ekonomik bağımsızlıkları için işgücü piyasasında, iyi koşullarda, güvenceli ve daimi çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Çalışma hayatına kabul edilme yönünde verilecek eğitimleri almaya da hazır olduklarını vurgulayarak, vatandaşlık hakkının bu konuda yaşadıkları ayrımcılığı da ortadan kaldıracağı yönündeki beklentilerini dile getirmişlerdir.

Suriyeli sığınmacılara sosyo-kültürel boyutta uyum ile ilgili sorulara verilen cevaplar incelendiğinde, bu uyum boyutunun her iki taraf için de zaman, hoşgörü ve planlama gerektiren bir alanı oluşturduğu görülmektedir. Yapılan birçok araştırmada yerli halk ile Suriyeli sığınmacılar arasında farklı dil, kültür, yaşam tarzlarından kaynaklanan farklılıklar sebebiyle sorunlar yaşandığı ve bu sorunların kabul ve uyum sürecini olumsuz etkilediği ifade edilmektedir. Ancak bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunda yerli halkın bakış açısı üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Mülakat

gerçekleştirilen Suriyeli sığınmacılar dil, kültür, yaşam tarzlarından kaynaklı farklılıklara rağmen özellikle sınır illerdeki halk ile ortak paydalarının daha fazla olduğunu düşünmektedirler. Batıya doğru geldikçe farklılıkların belirginlik kazandığını ancak bu farklılıkların da zamanla orta bir yerde buluşabileceği umudunu taşıdıklarını belirtmektedirler. Suriyeli sığınmacılara göre, uyum sağlayabilmelerinin ilk basamağını Türk toplumunun kendilerini kabul etmeleri oluşturmaktadır. Misafir kelimesinin toplumu olduğu kadar kendilerini de rahatsız ettiğini ifade ederek, misafirlik boyutunu aştıklarını ama hala Türk toplumu ile yeterli düzeyde kaynaşamadıklarını söylemektedirler. Bu kaynaşma ve uyum sağlama sürecinin temel eksikliği olarak kendilerinin dil konusundaki yetersizliklerinden kaynaklandığını vurgulayarak, dil sorunu sebebiyle kendilerini doğru ifade edemediklerini ve iletişim kuramadıklarını belirtmektedirler.

Zamanlarının büyük çoğunluğunu kendileri gibi göçmen olanlarla, ağırlıklı olarak da Suriyelilerle geçirdikleri tespit edilen katılımcıların, öz kültürlerinden kopuş yaşamadıkları ancak Türk toplumu ile de kaynaşamadıkları görülmektedir. Zaman boyutunda uyumda da belirtildiği üzere katılımcıların çoğu ilk yılları içindedirler ve bu ilk yıllarını kaybettiklerini kazanma gayreti ile geçirmektedirler. Bu gayret içinde iş sahibi olma dışında, kendileri gibi göçmenlerin, sığınmacıların yaşadığı yerlerde yaşama eğilimi de taşımaktadırlar. Katılımcılar da ağırlıklı olarak Suriyelilerin yoğun olarak yerleştiği yerlerde yaşamakta ve yine kendileri gibi sığınmacı olan Suriyelilerle arkadaşlık, komşuluk ilişkileri kurmaktadır. Özellikle sınır illerde yaşanan demografik yapıdaki değişim sebebiyle Suriyeli kadınlara tepki olduğunu düşündüklerini ifade eden kadın katılımcılar, sosyal yaşama katılım konusunda tedirginlik, korku yaşadıklarını ifade etmektedirler. Ancak sosyo-kültürel boyuta cinsiyet perspektifiyle bakıldığında kadın sığınmacıların, erkek sığınmacılara göre davranış farklılığı taşıdığı görülmektedir. Kadın sığınmacılar özellikle çocukları için Türkiye’de kalmak, toplumla kaynaşmak, arkadaşlık kurmak gibi konularda daha istekli ve daha kararlı durmaktadırlar. Nitekim Suriyeli sığınmacılar üzerine yapılan bir diğer araştırmada da kadınların belirsizlik ortamını sevmedikleri, gelecek gördükleri ülkede kalıcı olarak kalmayı tercih ettikleri, kalınan yerde belli bir süre geçip, çocuklar okula başlayıp, kendileri de iş bulduklarında göç ettik-

leri űlkeye yerleşerek, űlkelerine geri dűnmeyi dűşünmedikleri belirtilmektedir (Erdođan, 2014).

Katılımcılar, çalıřma hayatının yanı sıra sosyal hayatta da ayrımcılıklarla karşılařtıklarını, eřitsizlikler yařadıklarını ve bu durumun da kendilerini toplumdan izole etmelerine neden olduğunu belirtmektedirler. Sosyokűltürel boyutta uyum sürecine iliřkin verilen cevaplar bu alanda olumlu bir tablo ortaya koymamaktadır. Katılımcılar umutsuz olmamakla birlikte uyum sürecini kolaylařtırıcı bir kabul sürecinin yařanmadığını da farkında olduklarını, kendi űstlerine dűřeni yapmaya hazır olduklarını vurgulamaktadırlar. Tűrk toplumunun kabul sürecine iliřkin; toplumun gűn geçtikçe Suriyeli sığınmacılara yűnelik sert tepkisinin arttığını, sığınmacıları Tűrk devletine ve topluma yűk olarak gűrdüklerini, iřsizliđin, hastalıkların, boşanmaların, suçların műsebbibi olarak gűrűldüklerinin farkındadırlar.

4. Sonuç

Son yıllarda tűm dűnya ve Tűrkiye gündeminin en űnemli konularından biri gűçmenler ve bunların toplumsal kabul ve uyumlarıdır. Tűrkiye’de bu bađlamda son yıllarda yapılmıř birçok arařtırma bulunmakta ancak bu arařtırmalar ađırlıklı olarak bu sűre ve sorunlara yerli halk gűzűyle bakmaktadır. İřte bu noktadan hareketle toplumsal kabul ve uyum sürecine Suriyelilerin bakıř aıllarını belirlemek ve deđerlendirmek amacıyla yapılan çalıřmanın sonucunda; Suriyelilerin kabul ve uyumuna yűnelik olumsuz bir tablonun olduđu ortaya çıkmıřtır. Yapılan műlaketlerde birçok Suriyelinin toplumdan izole bir řekilde yařadığını ve bunun bařlıca nedenin dil yetersizliđi olduđu gűrűlműřtir. Zamanlarının bűyűk çođunluđunu kendileri gibi gűçmen olanlarla ve ađırlıklı olarak da diđer Suriyelilerle geçirdikleri tespit edilen katılımcıların, űz kűltűrlerinden kopuř yařamadıkları ancak Tűrk toplumu ile de kaynařamadıkları tespit edilmiřtir.

Bařkalarının yanında çalıřarak geçimlerini sađlamaya çalıřan katılımcıların alt gelir seviyesinde, sosyal gűvenceden yoksun ve çođunlukla gűnű birlik iřlerde çalıřtıkları ortaya çıkmıřtır. Tűrk toplumunun kendilerine hak kaybına sebep olan kiřiler řeklinde bakmalarından duydukları rahatsızlıđı ve ayrımcılıđa maruz kaldıklarını da ifade etmiřlerdir. űzellikle pis ve zor iřlerde gűrevlendirildiklerini, uzun ve dűzensiz çalıřma saatleri olduğunu,

düşük ücretle, güvencesiz çalıştıklarını vurgulayarak, taciz ve şiddetle de karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların ekonomik uyumu tam olarak sağlayamadıkları ancak özellikle bir işe sahip olma, çalışma konusunda istekli oldukları ortaya çıkmıştır.

Katılımcılar, çalışma hayatının yanı sıra sosyal hayatta da ayrımcılıkla karşılaştıklarını, eşitsizlikler yaşadıklarını ve bu durumun da kendilerini toplumdan izole etmelerine neden olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca Suriyeliler, toplumun gün geçtikçe kendilerine yönelik olumsuz tepkilerinin arttığını ve işsizlik, boşanma, suç gibi birçok sorunun sorumlusu olarak görüldüklerini belirtmişlerdir. Mülakat sonucunda uyum sürecinin hukuki boyutundaki tablonun olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcı Suriyelilerin tamamına yakını Türkiye'nin kendilerine tanıdığı yasal haklardan yararlandıklarını ve bu konuda memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca Türk toplumunun sahip olduğu diğer haklardan da yararlanmak için vatandaşlık hakkı istediklerini belirtse de, bu konuda toplumun vereceği tepkiden çekindiklerini de vurgulamışlardır.

Sonuç olarak Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyum sürecinin istenen düzeyde gerçekleşmediği aşikârdır. Bu yüzden Suriyeli sığınmacıların toplumsal ve ekonomik etkilerinin, toplumsal ve bireysel tehdit ve fırsat boyutlarıyla iyi analiz edilmesi kabul ve uyum süreci açısından önem arz etmektedir. Toplumsal kabul ve uyumun istenen düzeylerde olması ve sürdürülebilirliği için her iki toplumun birbiriyle uyumunu sağlayabilecek dinamik ve çok boyutlu politikalar uygulanmalıdır. Suriyelilerin devletçe sağlanan sosyal yardımlardan ziyade kalıcı bir yaşam sürdürmeleri için ekonomik bağımsızlık elde etmeleri gerekmektedir. Bu konuda öncelikle dil sorununun halledilerek Suriyeliler, niteliklerine ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun alanlara yönlendirilmelidir. Suriyelilerin temel beklentileri arasında yer alan eğitim imkânının yeterince sunulması ve Suriyeli çocukların tamamının eğitim alabilmesinin sağlanması önem taşımaktadır. Gerek ulusal gerekse yerel medya organlarında Suriyelilerle ilgili haberlerde kullanılan dil ve üsluba dikkat edilmesi kabul ve uyum sürecinde etkili olacaktır. Göçmenler konusunda uluslararası insan hakları standartlarına ulaşılmalı, yerli halkın da rızasını da alarak hizmetler imkân olarak değil hak olarak sunulmalıdır. Sivil toplum kuruluşları da her iki toplum kesimini içerecek proje ve faaliyetler yürüterek birlikte

yaşama kültürünün geliştirilmesine katkıda bulunmalıdırlar. Ayrıca toplumsal kabul ve uyum süreci eş zamanlı ve birbirini bütünleyen, destekleyen politikalarla yürütülmelidir. Bu politika ve düzenlemeler yapılırken Suriyelilerin de fikirlerinin alınacağı ve karar mekanizmalarına katılımlarının sağlanabileceği platformlar oluşturulmalıdır.

Abstract: The Syrian refugees, who were initially considered as guests, are now becoming permanent residents with the war taking longer than expected. Around 3 million Syrian refugees, especially the ones living outside of the camps, are facing economic, social and cultural difficulties in the cities, and are therefore having acceptance and integration problems due to these difficulties. Syrians are mostly located in provinces on Syrian border, metropolitan areas and Istanbul. This study aims to analyze the process of social acceptance and integration, determine the problems view of the Syrian refugees and to develop solutions to these problems. According to the consequence of research although it is seen that the Syrian refugees do not have a difficulty to adopt in legal subjects; but there are some problems to encounter of economic and socio-cultural adaptation, because of the refugees passing from being temporary guest to permanent situation.

Key Words: Migration, Syrian Refugees, Social Acceptance, Social Adaptation

Kaynakça

AFAD (2014), Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklarındaki Misafirlik, Ankara, <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20140529153928-suriye'den-turkiye'ye-nufushareketleri,-kardes-topraklarindaki-misafirlik,-2014.pdf>. Erişim Tarihi: 5 Ağustos 2017.

AFAD (2013) Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Saha Raporu, https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf

Akıncı, Buket, Ahmet Nergiz ve Ercan Geyik (2015), "Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul", **Göç Araştırmaları**

Dergisi (Temmuz-Aralık 2015), 1 (2): 58-83

<http://www.gam.gov.tr/files/sayi2-2.pdf>

Arslan, İbrahim, Yusuf Bozgeyik ve Erdal Alancioğlu, (2017), “Göçün Ekonomik ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep’teki Suriyeli Göçmenler Örneği”, **İlahiyat Akademi Dergisi**, 3 (4): 129-148

Canefe, N. (2015), “Mülteciden Sığınmacıya, Başvurucudan Göçmen İşçiye: Suriye’den Arafa Giden Yol”, **Birikim** (311): 17-27.

Erdoğan, Murat (2014), “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum”, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırma Merkezi, <http://www.hugo.hacettepe.edu.tr/HUGO-RAPORTurkiyedekiSuriyeliler.pdf>, Erişim Tarihi: 03.10.2016.

Fielden, A. (2008), Local Integration: an Under-Reported Solution to Protracted Refugee Situation, UNHCR.

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017), **Göç İstatistikleri: Geçici Koruma**, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713

Göker, G. ve S. Keskin (2015), “Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili”, **İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi** (Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi), Sayı 41: 229-256.

Güçtürk, Y. (2014), **Sürgün ile Savaş Arasında Suriyeli Mülteciler**, Ankara: SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı), <http://setav.org/tr/5-soru-surgun-ile-savas-arasinda-suriyeli-multeciler/yorum/18059>.

Karaca, S. ve O. B. Dinçer, (2013), “Genişleyen ve Derinleşen Kriz: Suriyeli Mülteciler”, **Analist Dergisi**, Sayı 34.

Karaca, S. (2013), “Kayıtdışı Mülteciler, Kayda Değer Sorunlar”, **Analist Dergisi**, Sayı 31.

Karasu, M. A. (2016), “Şanlıurfa’da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 21 (3): 995-1014.

Kaya, A. (2009), **Türkiye’de İç Göçler: Bütünleşme mi Geri Dönüş mü**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Koyuncu, A. (2014), **Kentin Yeni Misafirleri: Suriyeliler Konya Örneği**, Konya: Çizgi.

- Kutlu, Z.** (2015), “Bekleme Odasından Oturma Odasına: Suriyeli Mültecilere Yönelik Çalışmalar Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarına Dair Kısa Bir Değerlendirme”, **Anadolu Kültür & Açık Toplum Vakfı**, Ocak-Nisan, http://www.anadolukultur.org/images/UserFiles/Documents/Editor/Bekleme_Odasından_Oturma_Odasına.pdf
- MIPEX** (Migrant Integration Policy Index, 2015). Erişim tarihi: 18.08.2016, <http://mipex.eu/turkey>
- Mütevellioğlu, N.** (2006), “Sosyal Devletin Meşruiyeti”, **İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, 8 (2): 1-21.
- Orhan, O. ve S. Şenyücel** (2015), **Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri**, İstanbul: ORSAM & TESEV Raporu, No 195. <http://www.tesev.org.tr/assets/publications/file/09012015104258.Pdf>
- Paksoy, H. M., H. Koçarlan, E. Kılınç ve A. Tunç**, (2015), “Suriyelilerin Ekonomik Etkisi: Kilis İli Örneği”, **Birey ve Toplum**, 5 (9): 143-173.
- Sezgin, A. A. ve T. Yolcu** (2016), “Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci”, **Humanitas**, 4 (7): 417-436
- Sirkeci, İ.** (2017), “Bir Güvensizlik Ülkesi Olarak Türkiye’nin Mültecileri: Suriyeliler ve Türk Mülteciler”, **Göç Dergisi**, 4 (1): 21-40
- Tunç, A. Ş.** (2015), “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”, **TESAM Akademi Dergisi**, 2 (2): 29-63.
- Uluslararası Af Örgütü** (2014), “Hayatta Kalma Mücadelesi: Türkiye’deki Suriye’den Gelen Mülteciler” -<http://amnesty.org.tr/uploads/Docs/hayatta-kalma-mucadelesi-turkiye'deki-suriye'den-gelen-multeciler720.pdf>
- Yıldırım alp, S. ve E. İslamoğlu** (2016), “İstihdamda Suriyeli Göçmen Kadın Olmak: Ev Hizmeti Sektöründe Suriyeli Göçmen Kadın Çalıştırmaya Yönelik Bir Alan Araştırması”, **Uluslararası Göç ve Kültür Sempozyumu**, 1-3 Aralık, Amasya http://www.goc.gov.tr/files/files/gecici_koruma_alan%C4%B1nda_yap%C4%B1lan_cal%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1m%C4%B1z_ek3%281%29.pdf Erişim Tarihi: 10.09.2017
- <http://www.dw.com/tr/suriyeliler-t%C3%BCrkiyede-kal%C4%B1c%C4%B1/a-18654827> Erişim Tarihi: 20.02.2016

Copyright of Bilgi is the property of Degisim Publication and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.